

AZ INNOVÁCIÓ-ALAPÚ REGIONÁLIS FEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON¹

Az egyetemi kutatások szabályozási,
finanszírozási környezete

(The Prospects of an Innovation-based Regional Development
in Hungary)

HORVÁTH KORNÉLIA

Kulcsszavak:

innováció-politika regionális fejlesztés egyetemi K+F szabályozási környezet

A tanulmány áttekinti az innováció-alapú regionális fejlesztés nemzetközi (USA és EU[15]) tapasztalatait, gyakorlatát, kiemelve az ezek, illetve az ide vonatkozó szakirodalom alapján fontosnak ítélt elemeket. A cikk középpontjában az innováció-alapú – különös tekintettel az egyetemek által beindított – regionális fejlesztés hazai lehetőségeinek vizsgálata áll, elsősorban szabályozási, finanszírozási és intézményi oldalról megközelítve.

Bevezetés

A 21. század modern gazdaságainak növekedését és fejlődését elsősorban a tudomány táplálja. A különböző térségek, régiók legfontosabb erőforrása és tökevonzó ereje a tudás, melynek növelése, átadása, elterjesztése és innovációvá válása a regionális gazdasági fejlesztés egyik kulcsfontosságú eleme. Ebből fakadóan növekvő figyelem irányul az innovációt befolyásoló helyi és regionális tényezők, mint a regionális innovációs környezet, a helyi termelési rendszerek (klaszterek, ipari körzetek), a különböző innovációs szereplők (vállalatok, felsőoktatási intézmények, hídképző intézmények stb.), és a közöttük megvalósuló együttműködésekre a kutatók, elemzők, de a politika formálói körében is.

Az egyetemek egyidejűleg létrehozói az új ismereteknek, elterjesztői a tudásnak és növekvő mértékben előállítói a piacépes innovatív termékeknek és szolgáltatásoknak, így potenciálisan meghatározó szerepük van a gazdasági fejlődésben. Igen gazdag az a szakirodalom (pl. *Dorfman* 1983; *Saxenian* 1985; *Appleseed* 2003; *Szalavetz* 2003 stb.), amely a fejlett országok technológiai koncentrációiban (Szilícium-völgy, a Boston környéki, ún. 128-as Út, Research Triangle, Cambridge stb.) végbement látványos fejlődés létrejöttében és működésében szerepet játszó tényezőket kutatja. Tapasztalatok alapján ezeknek a csúcstechnológiai központoknak kialakulása az esetek többségében elválaszthatatlan az egyetemek ebben játszott szerepétől.

Ezek a sikertörténetek hívták fel a figyelmet elsőként az egyetemi kutatásokban rejlő potenciális gazdaságfejlesztési lehetőségekre. Az elmúlt 20 évben ugyanis a kutató egyetemek a nemzeti és regionális gazdasági fejlődés központi szereplőivé váltak az Egyesült Államokban (Goldstein 2002). Az akadémiai szektor regionális szerepvállalása, a jelenlétükből fakadó potenciális gazdasági előnyök, a tudásáramlás, a tudástranszfer-mechanizmusok² természetének megértése, az egyetem-alapú regionális fejlődés lehetőségeinek tanulmányozása azonban mára egyre kiterjedtebb kutatási területté válik a regionális tudományok körében.

Számos kérdés vetődik fel a témával kapcsolatban. Az egyik leglényegesebb talán, hogy vajon az egyetem által elindított regionális gazdasági növekedés más régiók számára is járható út? Azaz az egyetem által elindított és fenntartott gazdasági fejlődés szabálynak vagy kivételnek tekinthető (Varga 2004a)?³ Amennyiben a folyamat nem determinált, akkor vajon melyek azok a feltételek (pl. jogszabályi környezet, intézményi háttér, gazdaságfejlesztési eszköztár stb.), amelyek megléte esetén egy egyetem a gazdasági fejlődés gyújtópontjává válhat? Végző soron a nemzeti innováció-politika, ill. a regionális politikák eszköztárában mekkora súlyt képviseljen, és milyen módon történjen az egyetemi kutatások, az egyetemi tudástranszfer ösztönzése, és ehhez kapcsolódóan a régiók innovációs potenciáljának növelése?

A kérdések különösen aktuálisak Magyarország számára. Az Európai Unióban az innováció a közösségi gazdaságpolitika – és a nemzeti fejlesztési tervek – központi kérdése. Az EU állam- és kormányfői által 2000-ben Lisszabonban megfogalmazott célkitűzés, miszerint az EU gazdasága az évtized végéig a világ legversenyképesebb és legdinamikusabban növekvő, tudás-alapú gazdasága lesz, komoly kihívást jelent számunkra is. Gazdasági elemzések (pl. Török 2002; Szerb–Acs–Varga–Ulbert–Bodor 2004) több alkalommal is bizonyították, hogy a világ jó pozícióban levő országai között helyezkedünk el tudományos-műszaki szempontból, és megfelelő kutatás-fejlesztési kapacitások állnak rendelkezésre mind az akadémiai, mind az egyetemi, mind a vállalati szférában. De vajon miként fog ez a szellemi vagyion bekapcsolódni, beilleszkedni az ún. Európai Kutatási Térségbe?

Tanulmányom célja a nemzetközi gyakorlat áttekintése után megvizsgálni, hogy Magyarországon adottak-e a lehetőségek egy innováció-alapú – különös tekintettel az egyetemek által beindított – regionális fejlesztés megvalósításához. Vajon kialakult már hazánkban az innovációnak, és ehhez kapcsolódóan az egyetemi kutatásoknak egy olyan külső feltételrendszere (elsősorban a szabályozási, finanszírozási, intézményi oldalról), amely megfelelő alapot, és egyben inspiráló közeget teremt az innovációs folyamatok és ezeken keresztül a regionális fejlődés dinamizálásához? A magyar innováció-politika megújulóban van. A kormányzat az elmúlt években változásokat kezdeményezett az innováció kormányzati struktúrájának és finanszírozási rendszerének átalakítása, illetve az innováció törvényi feltételeinek biztosítása érdekében. Ezen intézkedések elsősorban az innováció gazdasági hasznosulásának elősegítésére irányulnak, hiszen az ország 2004. évi uniós csatlakozása utáni versenyképességét javarészt nemzeti innovációs rendszerünk fejlettsége, teljesítménye, működése határozza majd meg.

A következőkben először áttekintjük az innováció-alapú regionális fejlesztés nemzetközi (USA, Európa) tapasztalatait és gyakorlatát, kiemelve azokat a kulcs-
elemeket, amelyek iránymutatást adhatnak Magyarország számára. A harmadik fejezet tárgya hazánk innováció-politikájának, innovációs rendszerének vizsgálata a külső jogszabályi, intézményi, finanszírozási feltételrendszer szempontjából. Ebben a szakaszban a tudományos szektor, azon belül is az egyetemi kutatások szabályozási környezete kap kiemelt figyelmet. A tanulmányt összegzés zárja.

Nemzetközi tapasztalatok

A mai gyorsan fejlődő és globalizálódó világban a nemzetek és régiók versenyében a fejlett gazdaságok tudásalapú társadalom kiépítésére töreksenek. Már a korai növekedésméletek (Solow, Richardson, Perroux, Boudeville) felhívták a figyelmet az innováció, technológiai fejlődés és a gazdasági- és területi fejlődés közti összefüggésre. Az innováció már meglévő tudáselemekből új, gazdaságilag hasznosítható tudás létrehozatalát jelenti. A fejlett országok mai szakirodalmában az innováció motorjának a tudás áramlását minősítik, hiszen az innovációs folyamat során lényegében a különböző tudáselemek integrálása, illetve azok új, gazdaságilag hasznosítható terméké, műveletté vagy szolgáltatássá való alakítása zajlik.

Az innovációs rendszerek irodalmában (pl. *Lundval* 1992; *Nelson* 1993) fontos megállapítás, hogy egy adott ország innovációs tevékenységét, az ipar technológiai fejlődését számos tényező befolyásolja, melyek együttesét innovációs rendszernek nevezzük. A rendszer elemei az *ipari szektor* (iparvállalatok, termelők, beszállítók, ipari kutatóintézetek), a *tudományos szektor* (egyetemek, a magán- és állami kutatóintézetek), az *ipari szolgáltatók szektora* (pl. különféle pénzügyi-, marketing-, jogi- vagy képzési tanácsadók), és az *intézményi szektor* (jogszabályok, törvények, viselkedési szabályok, normák, szokások) (*Fischer* 2001). A gazdaságilag releváns új tudáselemek létrehozása kollektív folyamat, melynek során a különböző szektorok formális és informális kapcsolatok hálózatán keresztül fűződnek egymáshoz. A rendszerben alapvetően tehát tudás (kodifikált és rejtett [tacit] ismeretek) áramlik a tudományos szféra, a vállalatok és az együttműködésüket, kapcsolatukat segítő közvetítő (híd képző vagy bridging) intézmények között, de az innovációs folyamatokat további tényezők is nagyban befolyásolják⁴. A nemzeti innovációs rendszer (NIR) egészének fejlettségét ezen kapcsolatok intenzitása és sűrűsége határozza meg. Vagyis egy ország innovációs teljesítménye alapvetően a szereplők által birtokolt (tudományos, műszaki, gazdasági, jogi) tudásmennyiség és a közöttük folyó tudásáramlások erősségének függvénye. A jogszabályi környezeten, ill. a K+F irányítási-, intézményi-, végrehajtási- és támogatási-rendszerének fejlettségén túl az egymástól való tanulás mértékét erősen befolyásolják a társadalmi kultúra különböző aspektusai (normák, szokások, tradíciók), hiszen az együttműködési hajlandóság és képesség, a bizalmi tényezők, a megítélések és elvárások országonként eltérnek (*Varga* 2004b).

A nemzeti dimenzió mellett a regionális szint kiemelt szerepet tölt be az innovációs rendszerek alakulása tekintetében. Egyrészt a régiók jelentősen eltérnek egymástól az innováció előfeltételeiben (munkaerő képzettsége, oktatás színvonala, kutatóintézetek száma, létszáma). Másrészt az ipari klaszterek, csoportosulások – melyek általában leegyszerűsítik az információhoz való hozzájutást – helyhez kötöttek. Továbbá a tudás létrehozói és felhasználói közötti interakciók, a felsőoktatás és a gazdaság közötti kapcsolatok, a tudás mellék- és utó- (spillover, spin-off) hatásai – melyek a tapasztalatok szerint a csúcstechnológiai iparágak fejlődéséhez vezethetnek a régióban – mind-mind személyes kapcsolatokon alapulnak, így térben korlátozottak (Varga 1998). Végül pedig, az elmúlt években a régiók egyre aktívabb és fontosabb szerepet töltenek be az innovációs politika alakításában.

A nemzetközi példák, tapasztalatok szerint az egyetemek – különösen az egyetemi kutatások – szerepe kiemelkedő fontosságú a különböző országok regionális innovációs rendszereiben. Egyre inkább világossá válik, hogy egy arányosan fejlődő, kiegyensúlyozott gazdaság számára fontos a felsőoktatási intézmények regionális szerepvállalása, az egyetemek regionális fejlesztésbe való bekapcsolása. Ennek következtében mind az Egyesült Államokban, mind Európában kitüntetett szerepet kapnak az egyetemekre és kutatóintézetekre épülő tudásközpontok a regionális innováció politikák kialakítása során.

Innováció-alapú regionális fejlesztés az USA-ban

Az innovációt előtérbe helyező regionális gazdaságpolitika „szülőföldje” az Amerikai Egyesült Államok⁵. A korábban említett, és a mai napig vezető csúcstechnológiai koncentrációk figyelemfelkeltő sikereinek hatására több amerikai állam új szemléletű regionális fejlesztési módszereket kezdett alkalmazni az 1980-as években. A régiók innovációs potenciáljának javítását, ill. a technológia-alapú fejlődés feltételrendszerének megteremtését célzó regionális fejlesztési politikák jelentős szerepet játszottak az USA mára elért vezető szerepében a csúcstechnológiai iparágakban. De melyek voltak e regionális innováció-politika központi elemei? Mely fejlesztési eszközök és módszerek indították el és kísérték végig az azt alkalmazó térségek virágzását? A „siker receptje” talán más régiók számára is kulcsot jelenthet a fejlődéshez.

Az innováció-alapú regionális fejlesztési politikák az innovációs lánc egészét (kutatás, technológia kidolgozás, termékfejlesztés, értékesítés) átfogják. A programok mindegyike az innováció regionális feltételeinek javítását szolgálja, egyrészt a régióban rendelkezésre álló tudástömeg növelése, másrészt az innovációs rendszer helyi szereplői közötti tudásáramlások intenzitásának fokozása révén. A helyi egyetemek a legfontosabb szereplők, amit jól tükröz, hogy jelentős és növekvő mértékű összeget fordítottak egyetemi kutatásokra a szellemi vagyon gyarapítása érdekében. Az alkalmazott eszközök javarészt a technológia-fejlesztést (pl. egyetem-ipar technológia központok, kormány-ipar konzorciumok, technológia-transzfer hivatalok stb.), a technológia-finanszírozást, a vállalat alapítást ösztönzik, valamint segítséget nyújtanak esetleges műszaki problémák megoldásához (pl. technológia kihelyezés).

Az évek során felgyülemlett tapasztalatokat, tanulságokat számba véve – beleértve a témával foglalkozó tudományos munkákat, elemzéseket –, az innovációt előtérbe helyező regionális gazdaságpolitika kulcstényezői Varga (2004b) alapján az alábbiak:

- elkötelezettség a központi kormányzat részéről a regionális szinttel való együttműködésre és a fejlesztések jelentős mértékű pénzügyi támogatására;
- a regionális szintek döntéshozatali és pénzügyi önállósága;
- a belső erőkre alapozó fejlesztésben hosszú távon elkötelezett, karizmatikus regionális vezetés;
- szoros partneri kapcsolat a politikai vezetés, az ipari szektor és az egyetemi-kutatási szektor között;
- nyitottság és bizalom az innovációs rendszer szereplői részéről az együttműködések és a partneri kapcsolatok kialakítására;
- fejlett vállalkozói szellem;
- színvonalas helyi akadémiai háttér (egyetemek, kutatóintézetek) a természet-tudományos-műszaki tudományokban;
- a közösségileg finanszírozott kutatások eredményeinek ipari hasznosítását lehetővé tevő jogi háttér (szabadalmaztatás, értékesítés);
- a szellemi tulajdon védelmének jogi intézményrendszere.

Az Egyesült Államokban „bevált”, modern regionális fejlesztési eszközöket természetesen a világ más területein, többek között Európában is alkalmaztak a csúcstechnológiai szektor támogatására. Ezen programok eredményessége azonban különböző okok⁶ miatt (kulturális, politikai, szabályozási) elmaradt az USA-ban tapasztaltaktól.

Az európai gyakorlat

Az Európai Unió 2010-re a világ vezető tudásalapú gazdasági régiójává kíván fejlődni. Az elfogadott célkitűzés szerint a tagállamok átlagos K+F ráfordításainak az évtized végére el kell érniük a GDP 3%-át, oly módon, hogy a kiadások 2/3-a vállalati forrásból származzon⁷.

Az innováció mint a versenyképesség egyik fő forrása, ill. a gazdasági növekedés kulcstényezője, a regionális fejlesztési politikák középpontjába került. Az innovációs folyamatok előmozdításával kapcsolatos konkrét jövőbeni tennivalókat az alábbi célkitűzésekben határozták meg:

- 1) az innovációs politikák összehangolása,
- 2) innováció-barát szabályozási és működési keretek kialakítása,
- 3) az innovatív vállalatok létrehozásának és növekedésének ösztönzése,
- 4) az innovációs rendszer fejlesztési súlypontjainak kialakítása, valamint
- 5) innovációra nyitott társadalom formálása.

Az EU tagországi rendszerszemlélettel, átfogóan – bár az eltérő társadalmi, történelmi, intézményi körülmények és a fejlettségbeli eltérések miatt némileg eltérő eszközökkel – közelítenek az innováció kérdéséhez. A cél azonban mindenütt azonos, a tudás áramlásának és a technológia vállalati elterjedésének (tudománygyakorlat) elősegítése. A tagországok (EU-15) innováció-politikáinak a legfontosabb építőkövei:

- *Emberi erőforrás, oktatáspolitiká* (kiemelten: egyetemi kutatások): Az Egyesült Államokhoz hasonlóan Európában is felismerték a tudományos szektor, ill. az oktatási rendszer innovációs folyamatban betöltött szerepének jelentőségét, és ezen keresztül potenciális gazdaságfejlesztő hatását. Az oktatáspolitikákban, de az egyetemi kutatások területén is előtérbe került a vállalati igényeknek való megfelelés, a tudomány gyakorlathoz való közelítése („európai paradoxon”). Több országban reformokat vezettek be (Portugália, Ausztria, Olaszország) az egyetemi kutatási kapacitások fejlesztése, növelése, ill. az akadémiai szektor versenyképességének megőrzése és függetlenségének erősítése érdekében. Ezek célja az egyetemek oktatási és kutatási funkciójának megerősítése, a tudás terjesztésének és gyakorlati alkalmazásának elősegítése, az élethosszig tartó tanulás ösztönzése, vagyis az egész oktatási rendszer rugalmasabbá és az üzleti világ felé nyitottabbá tétele.
- *Kutatás-fejlesztési ráfordítások*: A tagállamok K+F ráfordításai és a K+F, ill. innovációs adókedvezmények⁸ szerepe fokozatosan növekszik, miközben egyes országok (Finnország, Németország, Írország) a közvetlen támogatásokat részesítik előnyben.
- *Tudás- és technológiaáramlás*: A tudásáramlás ösztönzését, támogatását mindenütt alapvetőnek tartják. A fejlesztési politikák jellemzően három fő területre fókuszálnak: a KKV-k innovációs kapacitásainak erősítésére (pl. emberi erőforrás mobilitásának támogatása), a hálózatosodás támogatására (vállalkozások és a költségvetési gazdálkodási rendszerben működő kutatóhelyek részvételével), illetve a közpénzből létrejött kutatási eredmények piaci értékesítésére (pl. szabadalom-hasznosítási irodák).
- *Együttműködések, kooperációk, hálózatok*: A klaszter-politika az utóbbi években mindenütt terjed. Egész Európában ösztönözni kívánják az egyetemek, az állami kutatóintézetek és a vállalkozások együttműködését, tehát a kooperatív kutatási projektek támogatása általános, mindenütt alkalmazott eszköz. Ugyancsak a tudás terjesztését segítik elő azok az intézkedések, amelyek a költségvetési kutatóhelyeken létrehozott kutatási eredmények piacra vitelét támogatják⁹.
- *Innovatív vállalkozások*: A legtöbb országban kifinomult támogatási mechanizmusok szolgálnak az innovatív vállalkozások alapításának támogatására. Ezek többnyire kombinálják a szellemi tulajdon hasznosításának támogatását a magvető tőkével, a vállalkozóképzéssel, a tanácsadással és a regionális fejlesztéssel.

- *Szellemi tulajdon*: A szellemi tulajdon hasznosításának kedvező keretfeltételek kialakítása növekvő figyelmet kap, ennek ellenére a védelmére nyújtott közvetlen támogatások nem túl gyakoriak. Az ehhez kapcsolódó programok célja az esetek többségében a szellemi tulajdon rendszerek fejlesztése, a társadalmi tudatosság erősítése, valamint közvetítő szervezetek létrehozása¹⁰ (Balogh 2004).

Az eddigi erőfeszítések ellenére azonban az Európai Unió átlagos innovációs teljesítménye jelenleg még elmarad az Egyesült Államokétól, ráadásul a Közösségen belüli innovációs teljesítmények is rendkívül eltérőek. Az innováció-alapú regionális fejlesztés így a már 25 tagú EU egészében is stratégiai jelentőségű.

Innováció-politika Magyarországon

Magyarország az 1990-es évek második felére egy szilárd, demokratikus politikai rendszerre épülő, jól működő piacgazdasággá alakult át. Az elsődleges gazdasági feladatok így ma már a stabilizáció helyett a hosszú távon fenntartható növekedési pálya kialakításával kapcsolatosak. Az elkövetkező időszakban az ország versenyképességének növelése érdekében nagyobb hangsúlyt kell fektetni a „szellemi minőség” javítására, a tudásvagyon gyarapítására, valamint annak minél hatékonyabb elterjesztésére. A nemzeti és regionális innováció feltételeinek javítására, a korábbinál nagyobb hangsúlyt fektető gazdaságpolitika – a nemzetközi tapasztalatokat figyelembe véve – megfelelő eszköznek bizonyulhat hazánk számára is (Varga 2004b).

A fejlett államokban a gazdasági fejlődés dinamizálása érdekében az innovációk terjedésének gyorsítását (a „tudásáramlás” élénkítését) elősegítő intézkedéseket, tennivalókat általában innovációs törvény szabályozza. Az USA, Japán és az EU tagállamainak nagyobb része is törvénnyel¹¹ teremtette meg az innovációs rendszer működését és koordinációját támogató jogi kereteket (Szentgyörgyi 2003). Magyarországon azonban idáig még nem volt ilyen jellegű eszköz az innovációs, illetve a K+F tevékenység szabályozására.

Az innovációs rendszer hatékony működését támogató, elősegítő jogszabályi háttér kialakítása fontos lenne az ország számára, hiszen a rendszerváltás után – ahogy arra számos hazai tanulmány rávilágított (pl. Papanek 1999; Dévai–Kérékgyártó–Papanek–Borsi 2001; Döry 2001; Kádár 2003; Varga 2004b) – a magyar kutatási-technológiai szektor igen jelentős mértékben veszített erejéből. A K+F kiadások radikális csökkenése, a kutatás-fejlesztésben foglalkoztatottak létszámának jelentős fogyása, valamint a szabadalmi bejelentések számának drámai esése mellett, további gondot jelentenek az innovációs rendszer szereplőinek alacsony együttműködési hajlandósága (tudomány-gyakorlat kapcsolat elégtelensége), a tőkehiány és a jogérvényesítés nehézségei (szellemi tulajdon-védelem), de az erős területi (Budapest) koncentráció¹² kérdéséről is megoszlanak a vélemények¹³.

Az Európai Unióban az innováció mind a közösségi gazdaságpolitika, mind a nemzeti fejlesztési tervek központi kérdése. Az ún. Európai Kutatási Térségbe való eredményes bekapcsolódáshoz ugyancsak elkerülhetetlen a kutatás-fejlesztési tevékenység összehangolása, a K+F kapacitások erősítése, a K+F ráfordítások növelése.

A közösségi célkitűzésnek megfelelően (2010-ig a tagállamok K+F ráfordításainak – amelynek 2/3-a vállalati forrásokból ered – el kell érnie a GDP 3%-át) kívánatos, hogy a hazai K+F ráfordítások¹⁴ 2006-ra elérjék a GDP legalább 1,8–1,9%-át úgy, hogy ennek felét az üzleti szféra finanszírozza. Kutató-fejlesztő intézményeink állami támogatása azonban nem korlátozható csupán pénzügyi erőfeszítésekre. Versenyképességünk megteremtéséhez a tudásáramlás jogi, társadalmi korlátainak lebontására is szükség van (Borsi–Papanek 2002).

Az innováció gazdasági hasznosulásának, térbeli terjedésének elősegítése, ill. a tudomány és technológia szerepének erősödése érdekében 2003-ban megkezdődött a kutatás-fejlesztés irányítási, végrehajtási, támogatási és intézményrendszerének, ill. a teljes innováció-politikának a megújítása.

A K+F támogatási-, irányítási-, végrehajtási- és intézményrendszerének átalakítása

A „reformfolyamat” első „kézzelfogható” lépése az ún. *Kutatási és Technológiai Innovációs Alap*¹⁵ létrehozása volt. A hazai – innováción alapuló – versenyképesség javítását szolgáló elkülönített állami pénzalap megalakításának célja, hogy egyrészt mentesítse az innovációt az éves „kötségvetési alkuktól” (vagyis feloldja a több-éves kötelezettségvállalást jelentő K+F projektek és az éves ciklusú költségvetési gazdálkodás közötti feszültséget), másrészt biztosítsa a gazdasági szféra befizetéseinek visszaáramlását a fejlesztésekbe.

Az Alap két legfontosabb bevételi forrása a gazdasági társaságok meghatározott köre által befizetett járulék és a központi költségvetési támogatás. A törvény értelmében 2004-től minden – tíz főnél több munkavállalót foglalkoztató – gazdasági társaságnak az előző évi nettó árbevétele alapján innovációs járulékot¹⁶ kell fizetni. A befizetett összeghez a költségvetés a két évvel korábbi összeggel járul hozzá (vagyis legalább a járulék megfizetésére kötelezetteknek a tárgyév két évvel megelőző évi befizetései összegével), így az állami támogatás a jövőben „együtt mozog” a vállalkozói kör hozzájárulásával. Az Alap pénzeszközeiből minden évben legalább annyit kell a gazdasági társaságok által közvetlenül vagy közvetve megvalósított innovációs, illetve K+F tevékenységre fordítani, amennyit abban az évben befizettek.

A 2004. január 1-jével megalakult *Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal*¹⁷ (NKTH) önálló feladatkörrel rendelkező, országos hatáskörű államigazgatási szerv, amely előirányzatai felett teljes jogkörrel rendelkezik. Létrehozásával remélhetőleg a nemzetközi gyakorlatnak és a szakmai közvélemény elvárásainak megfelelően:

- magasabb szintre kerül a magyar tudomány- és technológiapolitika hazai ill. külföldi képviselése;
- megvalósul a K+F ösztönzéséért, a kutatási eredmények hasznosítási stratégiájáért és a programok finanszírozásáért felelős szervezet e feladatok ellátásához szükséges autonómiája; illetve

- a korábbinál jobban biztosíthatóvá válik a források megteremtésének és felhasználásának kiszámíthatósága és átláthatósága.

A Hivatal – együttműködve az érintett hazai és külföldi szakmai, társadalmi és államigazgatási szervezetekkel – felelős a Kormány tudomány- és technológiapolitikájának alakításáért és végrehajtásáért, beleértve az EU Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramjaiban, valamint az Európai Kutatási Térség kialakításában folytatott tevékenységet. Feladatkörébe tartozik:

- az Innovációs Alap pénzeszközeinek tervezése;
- a tudomány- és technológiapolitika érvényesülését elősegítő pályázati stratégia és támogatási programok kidolgozása;
- e programok és pályázatok eredményességének elemzése, értékelése, fejlesztése;
- az NFT GVOP keretében a „Kutatás, fejlesztés és innováció prioritás”-sal kapcsolatos feladatok ellátásának koordinálása;
- a tagállami működés keretében gondoskodik az EU szervezeteiben és bizottságaiban folyó munkában való részvételről és a nemzeti érdekek képviseléséről;
- irányítja a két- és sokoldalú TÉT-diplomáciai tevékenységet;
- felügyeli a TÉT-attaséi hálózatot¹⁸; és
- nemzeti képviselőt lát el az OECD érintett testületeiben.

Az NKTH mellet működik az Alapra vonatkozó alapvető stratégiai kérdésekkel foglalkozó testület, a *Kutatási és Technológiai Innovációs Tanács*¹⁹, melynek feladata a gazdaság modernizációjának, a tudományos és műszaki fejlődésnek, a technológiai innovációnak, valamint a gazdaság nemzetközi versenyképessége javításának elősegítése. A kutatás-fejlesztési pályázatok lebonyolításával az NKTH által felügyelt *Kutatás-fejlesztési Pályázati és Kutatáshasznosítási Iroda* foglalkozik.

A kutatás-fejlesztés élénkítésében a jogszabályi környezetet, ill. a költségvetési háttérrel rendezni szándékozó innovációs törvény elfogadása további előrelépést jelentene a gazdaság számára, hiszen az Innovációs Alappal együtt várhatóan egy olyan törvényi háttérrel teremt, amely megkönnyíti a K+F erősödését, a gazdaság versenyképességének uniós átlaghoz való felzárkóztatását – segítve a lisszaboni folyamat célkiűzéseinek megvalósulását. A *kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról szóló törvény koncepcióját* a Kormány a 2003. augusztus 13-i ülésén fogadta el. A tervezet alapvető célkitűzései – egyebek mellett:

- az innovációs, ill. K+F tevékenység feltételeinek, a gazdaság versenyképességének javítása;
- Magyarország sikeres integrációja az Európai Kutatási Térségbe;
- a hazai – döntően a vállalati – K+F ráfordítások közelítése az Unió tagállamainak átlagához;
- a közszféra és az üzleti szektor közötti hatékony innovációs együttműködés, ill. a kutatás és a vállalkozások közötti kooperáció elősegítése (együttműködő hálózatok kialakítása);

- a központi források nyílt, esélyegyenlőségen alapuló, rugalmas, átlátható és egyszerűbb pályázati rendszerben történő elosztása, (kedvezőbb finanszírozási megoldások, piac-konform állami támogatások);
- a tudományos és innovációs teljesítmények ismertségének és társadalmi rangjának növelése;
- a kis- és középvállalkozások lehetőségeinek javítása a K+F tevékenységbe való bekapcsolódásra, eredményeik alkalmazására (tudásközpontok, innovációs parkok, inkubátorházak létesítése stb.), valamint
- a kutatási eredmények átvitelének, hasznosulásának támogatása (pl. kutatóhelyek és vállalatok közös gazdasági társulásai létrehozásának lehetővé tétele).

A végrehajtott reformok eddigi eredményei révén tehát kialakult az a támogatási és intézményi feltételrendszer, amely a közeljövőben elfogadásra kerülő, a jogszabályi környezetet rendezni szándékozó innovációs törvénnyel alátámasztva biztosítani hivatott egy megújult kutatás- és innováció-politika gyakorlati megvalósítását. Nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy ezek a változtatások csupán keretet adnak. Az eredményesség a hazai és európai uniós feltételrendszerhez igazodó innováció-politika folyamatos fejlesztésén és gyakorlati kivitelezésén múlik.

Az egyetemi kutatás-fejlesztés finanszírozása

A nemzeti innovációs rendszer elemei – ahogy arra számtalan tanulmány rámutatott az elmúlt években – területileg rendkívül egyenlőtlenül fejlettek, a régiók innovációs és kutatási kapacitásai között jelentős eltérések figyelhetők meg. Mivel a tudástermelés legfontosabb bázisát az egyetemi és az akadémiai szektor képviseli hazánkban, a magyar nemzeti és regionális innovációs politika formálása során nagy figyelmet kell kapnia e tudásbázis – különösen a vidéki szellemi központok – minőségi fejlesztésének. A nagyobb egyetemi városok (pl. Debrecen, Szeged, Pécs, Győr, Veszprém, Miskolc) ugyan jelentős kutatóközpontokkal rendelkeznek, nem tekinthetők a főváros igazi ellensúlyának. A tapasztalatok azt mutatják viszont, hogy az ún. kritikus tömeg megléte (fejlett tudásbázis, magasan kvalifikált humán erőforrás, megfelelő minőségű infrastruktúra stb. tekintetében) jelenti a kulcsot a fejlődés elindulására. Egy tudáson alapuló, kiváló adottságokat felmutató regionális környezet (tudástérség) ugyanis ösztönzi a gazdasági fejlődést, hiszen kreatív, tehetséges és egymással kapcsolatokat kereső embereket vonz egy adott területre, megteremtve a technológiai tudás és szakértelem páratlan koncentrációját. A kutatóintézetek és a spin-off (egyetemről kipörgetett vállalkozás) folyamatok pozitív hatásának következtében új vállalatok sokasága jelenik meg, sűrűsödnek a helyi cégek, helyi közösségek kapcsolatai, megteremtve a tudásbázis hálózatait.

Igazi tudásközpontok kialakítása természetesen több tényező függvénye (kedvező gazdasági és szabályozási környezet, szakmai koordináció, ipar-egyetem együttműködések ösztönzési rendszere, stb.), melyek közül jelen tanulmányban az egyetemi kutatásokkal, illetve annak finanszírozási kérdéseivel foglalkozunk a továbbiakban.

A kutatás-fejlesztés – és különösen a felsőoktatási K+F – központi finanszírozása ugyanis egy „szűk keresztmetszetet” jelent a hazai tudás-, ill. innováció-alapú regionális fejlesztésben. Az egyetemi kutatás-fejlesztés finanszírozásának tárgyalása előtt azonban érdemes átgondolni, hogy melyek azok a fontosabb szempontok, amik alapján elemezni célszerű a hazai viszonyokat. Vajon milyen lenne a tudás-vezérelt gazdaság kihívásainak eleget tevő felsőoktatási szektor K+F tevékenységének ideális finanszírozási rendszere?

Az Európai Kutatási Térség megteremtésének stratégiai fontosságú része az innováció regionális ösztönzése, melyben kulcsszerepe van a helyi szereplők (ipari, üzleti szféra, egyetemek, kutató központok, tudományos parkok, kormányzati szervezetek stb.) közötti együttműködéseknek. A magyar regionális fejlesztési stratégiák jelentősen építenek – az egyetemi tudásközpontok támogatásán keresztül – az egyetem-gazdaság kapcsolatok erősítésére, mint az innovációs folyamat leglényegesebb elemére. A kooperáció kialakulása és majdani eredményessége azonban nagyban függ a felek hozzáállásától, és az innovációs rendszer fejlettségétől. Egy versenyképes, innovatív gazdaságban az üzleti szektor nyitott a tudományos eredményekre, nemcsak mint alkalmazó, hanem mint ösztönző, finanszírozó is. Az egyetemek pedig – bizonyos fokú gazdasági szemléletet átvéve – piacorientált, a helyi igényekhez igazodó, esetleg konkrét gyakorlati probléma megoldására irányuló kutatásokat folytatnak.

Az „ideális” kutatóegyetem ilyen értelemben a környezet (régió, helyi gazdaság és társadalom) széles értelemben vett igényeit, és az abból adódó sokféle bevételi forrást figyelembe véve végzi két fő tevékenységét: a helyi igényekhez illeszkedő képzést, valamint az innováció lényegi elemét adó kutatás-fejlesztést. Gazdálkodását meghatározza a regionális gazdaságba való „beágyazottsága”, kutatási forrásai pedig – az együttműködésből fakadóan – jelentős mértékben az üzleti szféra által biztosítottak, miközben a központi támogatás mértéke elegendő alapot biztosít ahhoz, hogy megőrizze és ellássa a „közjót” szolgáló funkcióját. Ezen túlmenően a forrásbevonási lehetőségek széles köre, ill. ezek hatékony koordinációja, az átlátható, rugalmas, a területi szempontokat is figyelembe vevő, és az innovációt valóban ösztönző központi pályázati rendszer, a „kritikus tömeg” elérését segítő forráskoncentráció, valamint a megszerzett források megfelelő felhasználása és elosztása jelenthetik az ideális kutatóegyetem finanszírozási rendszerének tartópilléreit. A hazai felsőoktatási kutatás-fejlesztés finanszírozását elsősorban ezek áttekintésén keresztül fogjuk megragadni, felhívva a figyelmet az itt tapasztalható gyenge pontokra.

A tudományos kutatások *alulfinanszírozottsága* évek óta általános jelenség a hazai K+F szektor egészében. Különösen igaz ez a felsőoktatásban, ahol a fő források közül (költségvetési²⁰, vállalkezési, külföldi, egyéb hazai) a kormányzati szerepvállalás (85%-nál nagyobb) messze meghaladja a költségvetésnek a hazai teljes K+F finanszírozásában megjelenő részarányát.²¹ A jelenség egyik oka a vállalati szektor csekély arányú finanszírozási szerepvállalása, ami elsősorban a tudományos és a gazdasági élet szereplői között kialakult együttműködések, partnerkapcsolatok jellegéből²², illetve – rosszabb esetben – hiányából fakad. Bár az innovatív nagy-

vállalatok és az egyetemek közötti, növekvő számú együttműködések jól érzékelhetőek, a kormányprogramok eddig a gazdaságnak csak kevés szereplőjét tudták innovatív együttműködésre ösztönözni, így az interakciók száma még mindig nagyon kevés a tudásalapú gazdaság létrejöttéhez (Inzelt 2004). Továbbra is kiemelt feladat tehát a tudásképző intézmények és az innováció megvalósítására képes vállalkozások közti kapcsolatok (mindkét oldalt célzó) ösztönzése, a hálózatosodás lehetőségeinek, feltételeinek kialakítása.

A probléma másik forrása, hogy egyidejűleg kétféle tendencia érvényesül a felsőoktatásban. Egyrészt a tömegképzés irányába történő elmozdulás sokasodó oktatási feladatokkal jár együtt, ami nagyobb mértékű forrásbevonást, valamint ezt ellátni tudó, növekvő számú szakembergárdát követel meg. Ezzel párhuzamosan azonban a tudásgazdaság kialakítása, a kutatóegyetemmé válás folyamata következtében az egyetemek kutatási tevékenysége fokozatosan előtérbe kerül, egyre nagyobb figyelmet kap mind kormányzati, mind regionális szinten, miközben ennek sem pénzügyi háttere, sem a szükséges kutatói létszám biztosítása nem megoldott. Az elmúlt évek negatív tendenciái viszont (oktató-kutató állomány csökkenése, a tudományos szférában megjelenő forráshiány) csaknem lehetetlenné teszi a mindkét kihívásnak való megfelelést. Az oktatás és a kutatás – mint az egyetemek elsődleges funkciói, és egyben a tudás létrehozásának és elterjesztésének legalapvetőbb módjai – szorosan összekapcsolódnak, kölcsönösen segítik, kiegészítik és feltételezik egymást. A felsőoktatás adott kapacitása mellett azonban (oktató-kutató létszám, bevonható finanszírozási források, fizikai infrastruktúra stb.), egymást korlátozó tényezők is egyben, hiszen az egyik oldal fejlesztése a másik oldal gátjává válhat²³. Ebből fakadóan a két alaptevékenység finanszírozási kérdései nem választhatók teljesen szét a felsőoktatási szektorban, hiszen, ahogy az elmúlt időszakban tapasztalható volt, az oktatás alulfinanszírozása – az ide átaramló források következtében – tovább fokozta a kutatásfinanszírozás gondjait (Dévai-Pálinkó 2000).

A felsőoktatási kutatás-finanszírozásban egyre inkább jellemző, hogy a költségvetés növekvő hányadához – de a forrásokhoz általában is – a kutatóhelyek a kutató programok versenye révén, azaz pályázati alapon juthatnak hozzá. A pályázatolás előnyei mellett azonban, a pályázati források részarányának növekedése a források megszerzésének bizonytalanságát is hordozza. Ezen kívül tapasztalatok alapján a külföldi vagy vállalati forrásbevonásban elért előny sok esetben hátrányt jelent a költségvetési forrásokból finanszírozott pályázatok elbírálása során, nem szólva arról, hogy a futó pályázatok gyakran nem teszik lehetővé újabb pályázatok benyújtását. Mindezek korlátozzák a pályázó kutatóhelyek, témák számát, és a folyamatos finanszírozás hiányában veszélyeztethetik egy-egy kutatás folytatását.

Jelenleg a korábbinál nagyobb figyelem irányul a regionális innovációs rendszer talán legfontosabb elemére, az egyetemi tudásközpontokra (egyetem, egyetemi kutatóközpont, akadémiai kutatóintézet, vállalati kutatóhely), melyek kialakítását pályázatok keretében (GKM, NKTH vagy EU pályázatok stb.) támogatják. A súlypontok a tudásközpont létesítésében érdekelt szereplők közti kapcsolatok megteremtése (pl. partnerkeresési rendezvények szervezése), az innovációs ügynökségek

felállítása, a tudásközpont működésének, illetve funkcióinak ellátásához szükséges tárgyi, személyi valamint az infrastrukturális feltételek kiépítésének segítése. A cél mindenképpen üdvözlendő – a tudásközpontokkal kapcsolatos igen pozitív tapasztalatokból kiindulva (Kádár 2003; Könczöl 2004) azonban a sikerhez megfelelő mértékű forráskoncentrációra, hatékony forráskoordinációra, átláthatóságra²⁴ és a regionális innovációs szereplőkkel való széles körű együttműködésre is szükség van.

A felsőoktatási kutatások finanszírozási gyakorlatának régóta közismert gondja a központi kutatási források szétaprózottsága (Dévai–Kerékyártó–Papanek–Borsi 2001). Az eredményes egyetemi K+F-hez, a vállalatokkal való sikeres együttműködésekhez és a tervezett tudásközpontok megvalósításához szükséges az ún. kritikus tömeg megléte, ami a szellemi erőforrások mellett javarészt az anyagi bázisra vonatkozik. A korábbi években az e célra szánt pénzügyi források jellemzően elaprózódtak, hiszen a javuló tendencia ellenére 2001-ben az egy kutatási témára jutó költség átlagosan csupán 3 299 ezer Ft volt. Ideális esetben a *forráskoncentráció* hatékony *forráskoordinációval* párosul. Az egyetemi tudásközpontok kialakításához és annak eredményes működéséhez elengedhetetlen pénzügyi háttér megteremtéséhez jelenleg több forrás is rendelkezésre áll, az eredményességet azonban nagyban befolyásolja ezek felhasználásának módja. Az EU és az NKTH pályázatai²⁵ mellett – melyek igen komoly szerepet játszanak a regionális források innovációs célú mobilizálásában – a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) keretében például a forrásbevonás alábbi lehetőségei jelennek meg (Lippényi 2004):

a) a Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP):

- befektetés-ösztönzési prioritása a tudásközpont kereteit jelentő tudományos, innovációs parkok infrastruktúrájának kialakításához nyújthat támogatást,
- a K+F és innovációs prioritás – az NKTH pályázati rendszereivel (Innovációs Alap) összhangban – a kooperáción alapuló kutatás-fejlesztést, a tudáshasznosítást, a kooperációs kutatóközpontokat, a K+F infrastruktúrát, a hálózati szerveződések, az induló spin-off vállalkozásokat stb. támogathatja.

b) a Regionális Operatív Program (ROP) – a Humán erőforrás Operatív Programmal (HEFOP) együttműködve:

- támogathatja a regionális tudásközpontok képzési tevékenységét,
- a szakember csereprogram keretében ösztönözheti a kommunikációt a felsőoktatás és az üzleti szféra között stb.

A források megszerzéséhez és hatékony felhasználásához azonban feltétlenül szükséges, hogy a régiók létrehozzák e tudásközpontok szakmai/társadalmi felügyeletét és koordinálását ellátó központi szervezetüket (board, tanács), valamint kialakítsák a régió jellemzőire összpontosító, együttműködésen alapuló innovációs stratégiájukat. A tudásalapú társadalom kialakításának szándéka régóta megvan kormányzati szinten is. Ennek ellenére a szellemi vagyon gyarapítása, az egyetemek kutatási potenciáljának növelése, eredményes hasznosulása, valamint a tudomány és gazdaság szereplői közötti kapcsolatok megerősítése érdekében kevés gyakorlati

lépés történt. Az egyetemi tudásközpontok kialakításának nem csupán „verbális” támogatása igen kedvező jel a jövőbeni célok tekintetében. Ugyanakkor a források (pályázatok, támogatások) minél szélesebb körének biztosítása mellett az egyetemek köré szerveződő kompetencia-központok csak abban az esetben képesek betölteni a nekik szánt szerepet, amennyiben a „sok helyre keveset” elv helyett ténylegesen megvalósul az erőforrások koncentrációja.

A finanszírozási rendszert a források megszerzésén túl azok felhasználási módja is befolyásolja. Magyarországon a kutatási célú források jelentős része feltételezhetően nem az adott kutatási feladathoz kapcsolódóan kerül felhasználásra, hanem *el- és átszivárog* más területekre. Ezek egy része a felsőoktatás alulfinanszírozottságából fakadóan, közvetve vagy közvetlenül az oktatási feladatok ellátásának költségeihez, az egyetemek működőképességének fenntartásához járul hozzá. Az elszívargás elsősorban a bérjellegű kifizetéseket csökkenti, így az egyébként is alacsony vállalási ár miatt a kutató többletmunkára kényszerül. Az átszivárgás az eszközbeszerzések és felújítások forrását is negatívan érinti, ami hosszabb távon rontja a kutatóhely megfelelő felszereltségét, ezen keresztül pedig veszélyezteti a későbbi kutatási megbízások megszerzését.

A kutatási források elszívárgásának másik területe az egyetemen kívüli ún. „szürkegazdaság” (Inzelt 1999). A kutatói többletmunka, az ezt nem kompenzáló fizetések, a szabályozási és belső elvonási rendszer, valamint a források átszivárgatásában ellenérdekelt megrendelő a kutatót gyakorta arra ösztönzi – kiegészítve saját díjazását –, hogy kivigye „szellemi tőkét”, tudományos tevékenységét az egyetemről. Jellemzően azok a minimális eszközigényű kutatások hagyják el a felsőoktatást, ahol az intézményi infrastrukturális háttér nem feltétele a munka elvégzésének, és közvetlen gazdasági haszon várható a kutatás eredményeitől. Az eszközigenyes kutatási megbízások esetében is feltételezhető azonban, hogy az egyetemi forrásként megjelenő összeg esetenként az egyetemi kutatási infrastruktúra használatának legalizálására szolgál, miközben a megbízási díjak egy része kívül reked a felsőoktatáson.

Az átszivárgások további területe az egyes kutatási témák és kutatóhelyek közötti átszivárgás, vagyis a keresztfinanszírozás jelensége. Ennek okai elsősorban, hogy:

- a szerződéses kapcsolatokról származó forrásokkal a projekt befejezésekor el kell számolni, a források tartalékolására nincs mód, ugyanakkor a kutatóhelyek és témák életben tartása nem nélkülözi a folyamatos finanszírozást,
- az egyes beszerzések esetén szükséges a források társítása,
- bizonyos finanszírozási források a szabályozás sajátosságaiból adódóan eltérő módon/mértékben hasznosulnak a felhasználás során.

A források átszivárgatása általában véve jelentősen megnehezíti a rendszer átláthatóságát, ugyanakkor felhívja a figyelmet a K+F szabályozási és finanszírozási rendszerének hiányosságaira. Hátrányai mellett jelentős hozadéka ugyanis, hogy növeli az oktatás anyagi hátterét, nagyobb arányban teszi lehetővé a források kutatási célú hasznosítását, pótolja a folyamatos forrás-ellátásban mutatkozó hiányos-

ságokat, valamint nagyobb beszerzések esetén lehetővé teszi a források egyesítését (Dévai–Pálinkó 2000).

A kutatás-fejlesztési és ehhez szorosan kötődő felsőoktatási szektor finanszírozási gondjainak orvoslása azonban elengedhetetlen a hatékony és eredményes innováció-politika megvalósításához. Az ennek megoldására irányuló törekvések jól érzékelhetőek, hiszen egyre hangsúlyosabb szerepet kap a tudásbázis minőségi fejlesztése, az itt megszülető tudományos eredmények gazdasági hasznosítása, és ebből fakadóan a tudományos és gazdasági szféra együttműködésének segítése nemcsak a nemzeti innovációs politika megfogalmazása, de a regionális gazdaságfejlesztési stratégiák során is (Lippényi 2004).

Az üzleti és felsőoktatási szféra közötti együttműködések ösztönzése talán a leglényegesebb elem az egyetemi kutatások finanszírozási rendszerének fejlesztése szempontjából. A vállalati források ugyanis egyfelől kiegészítik, pótolják a hiányzó állami forrásokat, segítve ezzel a kutatás fennmaradását, új kutatási tevékenységek, területek megjelenését. Másrészt a kutatások finanszírozásában megrendelőként és partnerként megjelenő vállalkozások révén az egyetemek részeivé válhatnak tartós K+F együttműködéseknek, az innováció folyamatának, ami serkentőleg hathat a kutatásra, elősegítve az innovációk megvalósítását, és ezen keresztül az innovációs rendszer tudás- és technológiaterjesztő képességének javulását.

Az innováció kulcsszereplői közti interakciók rendkívül fontosak a tudásalapú gazdaságok számára, ill. azok kiépítése során. A hazai kormányzati programok, intézkedések eddig csekély eredményeket értek el az egyetem-gazdaság kapcsolat erősítésében, bár a javuló tendencia kétségtelen. Továbbra is fontos kormányzati cél tehát az interakciók kialakulásának, megőrzésének segítése, aminek természetesen a felsőoktatási szektor finanszírozási szerkezetében is meg kell jelennie. Magyarországnak is törekednie kell arra – az európai uniós célokkal összhangban –, hogy a kutatás-fejlesztési kiadások mind nagyobb hányada vállalati forrásból származzon. A tudomány fejlődése szempontjából az is fontos azonban, hogy a közfinanszírozás mértékének és arányának csökkenése ne lépje át azt a határt, amelyen túl megszűnik az egyetemi kutatás integritása, és az egyetem képtelenné válik közjó jellegű eredmény előállítására (Inzelt 1999).

Az állam kulcsszerepe abban van, hogy olyan gazdasági és szabályozási környezetet alakítson ki, melyek megkönnyítik egyrészt az intézményi gazdálkodást, másrészt előmozdítják a szereplők közötti intenzív együttműködések kialakulását. A 2004. év eleje óta működő Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) által kiírt pályázatok – kiegészítve az Innovációs Alap erre a célra szánt forrásaival, a Nemzeti Fejlesztési Terv kifejezetten felsőoktatási célú programjai, a különböző gazdasági könnyítések, kedvezmények²⁶ remélhetőleg segítik a célkitűzések megvalósítását, megnyitva az utat a tudásalapú gazdaság felé.

Összegzés

Napjainkban egy nemzetgazdaság, egy régió legfontosabb erőforrása és tökevonzó ereje a tudás, az alkotó értelmiség által létrehozott és képviselt szellemi minőség. Ennél fogva a kutatás-fejlesztés elsősorban gazdasági kérdés, a fejlődés és a versenyképesség javításának záloga. Magyarországon az egyetemi és az akadémiai szektor képviseli a tudástermelés legfontosabb bázisát. Világossá vált, hogy egy arányosan fejlődő, kiegyensúlyozott gazdaság számára fontos a felsőoktatási intézmények regionális szerepvállalása, az egyetemek regionális fejlesztésbe, gazdasági életbe való bekapcsolása. Szerepüket a régiók is fokozatosan átértékelik, felismerve a bennük rejlő lehetőségeket.

Az egyetemi kutatás-fejlesztés az innovációs folyamatok integráns része, az innovációt meghatározó helyi tényezők közül az egyetemek kulcsfontosságúak. Hazánkban viszonylag nagy számú innovációs felmérés, tanulmány született az elmúlt években a magyar innovációs potenciál, innovációs rendszer megismerése céljából (Chikán 1997; Inzelt 1998; Papanek 1999; Dévai–Kerékyártó–Papanek–Borsi 2000; Döry 2001 stb). A NIR feltérképezése és megértése ugyanis a különböző szakpolitikák (gazdaságpolitika, innováció-politika, K+F politika stb.) formálói, illetve a vállalkozói réteg számára egyaránt fontos, hiszen jelentős szerepe van az innovációs folyamatok, a tudás elsajátításának támogatásában és irányításában, másrészt befolyásolja a vállalatok innovációs képességét, versenyképességét is.

A magyar innováció-politika átalakulóban van. Az elmúlt évben a kormányzat jelentős változásokat kezdeményezett az innováció kormányzati struktúrájának és finanszírozási rendszerének átalakítása, ill. az innováció törvényi feltételeinek biztosítása érdekében. A változtatás célja az innováció gazdasági hasznosulásának elősegítése, melynek kapcsán a főbb megoldásra váró feladatok – összhangban az EU lisszaboni csúcserkeztetén megfogalmazott célkitűzéssel:

- a tudás-transzferben szerepet játszó intézmények fejlesztésének ösztönzése;
- az innovációban érdekelt intézmények és vállalkozások együttműködésének segítése, a rendszer elemei közti tudásáramlás elősegítése;
- az innováció regionális intézményeinek rendszerszerű fejlesztése, a régiók tudásalapú felzárkóztatása,
- a KKV-k innovációs képességének és tevékenységének ösztönzése, új technológia-intenzív vállalkozások létrejöttének támogatása (Lippényi 2004).

Az egyetemek szerepe kiemelkedő fontosságú lehet egy-egy térség szempontjából. A kutatási (tudástermelés), oktatási (szellemi töke létrehozása, fejlesztése) tevékenységen, a tudástranszfer-mechanizmusokon, a régió tudásalapú infrastruktúrája megteremtésén, ill. kedvező regionális „milió” kialakításán keresztül ugyanis olyan páratlan környezetet teremthetnek (fejlett tudásbázis és szellemi infrastruktúra, technikai szakértelem, vállalkozási szellem stb.), amely az innovációs és vállalati aktivitás dinamizálásán keresztül „gyújtópontja” lehet a régiók fejlődésének. A regionális fejlesztési politika szempontjából tehát megkülönböztetett figyelmet

kellene, hogy kapjon a szellemi vagyon minőségi fejlesztése, az egyetemi kutatások során megszülető tudományos eredmények gazdasági hasznosítása, és az ezzel szorosan összefüggő egyetem-ipar együttműködések elősegítése. Egy eredményes innováció(egyetem)-alapú regionális fejlesztés természetesen számos más tényezőtől (társadalmi, kulturális, gazdasági, politikai stb. környezet jellemzői) is nagymértékben függ, melyek közül – az itt elinduló változások okán – az innovációs folyamatok (elsősorban az egyetemi kutatások) szabályozási, finanszírozási, intézményi háttérére helyeztük a hangsúlyt.

A fejlett államokban a gazdasági fejlődés dinamizálása érdekében az innovációk terjedésének élénkítését elősegítő intézkedéseket, az innovációs rendszer hatékony működését és koordinációját támogató jogi kereteket általában innovációs törvény szabályozza. Magyarországon azonban idáig még nem volt ilyen jellegű eszköz az innovációs, illetve a K+F tevékenység szabályozására. Az ún. Európai Kutatási Térségbe való eredményes bekapcsolódáshoz ugyanakkor elkerülhetetlen a kutatás-fejlesztési tevékenység összehangolása, a K+F kapacitások erősítése, a K+F ráfordítások növelése. Ennek érdekében 2003-ban megkezdődött a kutatás-fejlesztés irányítási-, végrehajtási-, támogatási- és intézményrendszerének, ill. a teljes innováció-politikának a megújítása.

A hazai – innováción alapuló – versenyképesség javítását szolgáló Kutatási és Technológiai Innovációs Alap, a Kutatási és Technológiai Hivatal, a mellette működő Kutatási és Technológiai Innovációs Tanács, illetve az NKTH által felügyelt Kutatás-fejlesztési Pályázati és Kutatáshasznosítási Iroda e reformfolyamat eredményei. A kutatás-fejlesztés élénkítésében a jogszabályi környezetet, ill. a költségvetési háttérrel rendezni szándékozó innovációs törvény elfogadása az Innovációs Alappal együtt várhatóan egy olyan törvényi háttérrel teremt, amely megkönnyíti a K+F erősödését, a gazdaság versenyképességének uniós átlaghoz való felzárkóztatását – segítve a lisszaboni folyamat célkitűzéseinek megvalósulását.

Az innováció/kutató-fejlesztő-barát környezet kialakítása elengedhetetlen a tudásvezérelt gazdaságban. Az egyetemi kutatás-fejlesztés finanszírozási rendszere ennek egy igen fontos szegmense. Ennek ellenére Magyarországon a K+F szektor egészének – különösen a felsőoktatási kutatásoknak – a finanszírozása jelenleg még „szűk keresztmetszetet” jelent a hazai tudás-, ill. innováció alapú regionális fejlesztésben. Az „ideálistól” távol eső forrásszerkezet, az ebből is fakadó alulfinanszírozottság, a kutatási források szétaprózottsága (forráskoncentráció hiánya), a pályázati rendszer „gyenge pontjai”, a nem megfelelő forráskoordináció, de a megszerzett pénzeszközök felhasználásakor jelentkező ún. átszivárgások is jelentős mértékben rontják nem csupán az egyetemi szektor kutatás-fejlesztési hatékonyságát, de a teljes innovációs rendszer teljesítményét is.

A problémák jelentős része a szereplők közti kapcsolatok, együttműködések „elégtelenségéből” fakad. A kormányzati programok, intézkedések ugyan ösztönözni próbálták a tudásképző intézmények és az innovatív vállalatok közti szorosabb kapcsolatokat, az interakciók száma azonban még mindig nagyon kevés a tudásalapú gazdaság kialakulásához. Továbbra is kiemelt feladat tehát az innováció

segítő partnerkapcsolatok elősegítése, támogatása, hiszen „ideális esetben” ezek megjelennek a felsőoktatási K+F finanszírozási szerkezetében. Egyfelől alapot és megfelelő anyagi háttérrel biztosítanak a kutatáshoz és oktatáshoz, másrészt az egyetem-gazdaság kapcsolatok elmélyítésén keresztül ösztönzőleg hatnak a piacképes, innovatív tudás létrehozására, elősegítve ezzel nemcsak az egyetemek fennmaradását és versenyképességük növelését, de a tudásalapú gazdaság létrehozását is.

A végrehajtott reformok révén igen pozitív változások történtek a kutatás- és innováció-politika gyakorlati megvalósítását biztosítani hivatott jogszabályi, támogatási és intézményi feltételrendszerben. Nem szabad azonban megfedkezni arról, hogy ezek a változtatások csupán keretet adnak. Az eredményesség a hazai és európai uniós feltételrendszerhez igazodó innováció-politika folyamatos fejlesztésén és gyakorlati kivitelezésén múlik. Az innovációs folyamat egy rendkívül komplex, sok tényező és terület által meghatározott rendszer, így a javítására irányuló törekvések is csak átfogó módon, az innováció valamennyi elemét figyelembe véve lehetnek eredményesek. Hiszen a végső cél egy tudáson alapuló, versenyképes, dinamikus fejlődő gazdaság kialakítása. Az innovációs rendszer fejlesztése pedig eszköz (bár kétségtelenül az egyik leghatékonyabb) ennek megvalósításához. Az innováció-politikának nem az a feladata, hogy meghatározza a fejlődést, hanem sokkal inkább elősegítse azt a szabályozás-ösztönzés széles eszköztárával (Inzelt 2003). Ezen kívül az ipar-, a tudomány- és technológia-, az oktatás- vagy a területfejlesztési politikákkal való összhangjának megteremtése szintén kulcsfontosságú a kitűzött célok eléréséhez.

Jegyzetek

- ¹ A tanulmányhoz fűzött értékes megjegyzésekért köszönettel tartozom Varga Attilának.
- ² A tudástransfer-mechanizmusok során alapvető összefüggések, információk, illetve innovációk áramlanak az egyetemről a magánszektor, az üzleti szféra, a kormányzati szféra és más szervezetek felé.
- ³ Világszerte ugyanis számos látványos eredményt felmutató csúcstechnológiai technopolisz jött létre az utóbbi években: Silicon Alley (New York), Silicon Forest (Seattle), Silicon Hills (Austin-San Antonio), Laser Lane (Orlando), Silicon Wady (Izrael), melyek közös eleme, hogy mindegyik valamely vezető kutató egyetemen alapult. Nem meglepő tehát, hogy a világ más területein is, így Kínában, Indiában (Silicon Plateau, Bangalore) és Kelet Európában is megpróbálnak hasonló módon, hasonló eredményeket elérni.
- ⁴ A legújabb, ún. „Triple Helix” („három csavarvonal”) koncepció például kiemelkedően fontosnak minősíti az állam támogató szerepét az innovációs folyamatok során (Inzelt 2004).
- ⁵ Az USA regionális innovációs politikájának jellegzetességeit Varga (2004b) foglalja össze. Az ide vonatkozó megállapítások során jelentősen támaszkodtunk e tanulmányra.
- ⁶ Egyes elemzők az elmaradásért az ún. „európai paradoxon” jelenségét okolják. Miközben ugyanis Európában világszínvonalú a K+F és kiváló publikációk születnek, a színvonalas tudományos teljesítmény nem tükröződik a gazdasági innovációk létrejöttének és terjedésének jellemzőiben (pl. szabaddalmi statisztikák). Azaz „rés” van a tudomány és a gyakorlat között (Papánek 2003).
- ⁷ A kutatás-fejlesztési ráfordítások mértéke és szerkezete jelenleg jóval kedvezőtlenebb az EU-ban, mint az USA-ban vagy Japánban. Az új tagállamok belépésével az ilyen célú ráfordítások mértéke a GDP 1,98%-áról 1,93%-ára csökkent a Közösségben, ami jócskán elmarad az USA 2,8%-os, vagy Japán 3,06%-os értékeitől. Emellett a versenytársaknál sokkal kisebb arányt képvisel a vállalkozások szerepvállalása, a kutatási eredmények közvetlen gyakorlati hasznosítása (Lippényi 2004).
- ⁸ Hollandia például jelentős adókedvezményeket nyújt a vállalati kutatói fizetésekre, az Egyesült Királyság a szabadalmaztatással kapcsolatos adózást reformálja meg, Ausztriában pedig a költségek 25%-a leírható az adóból (Balogh 2004).

- ⁹ Hollandiában ez a legjelentősebb innováció-politikai eszköz. Az állam technológiai transzfer irodákat létesít, hogy azok segítsék a kutatókat a cégalapításban, a találmányok szabadalmi oltalmának megszerzésében, és a vállalatokkal kötött licenc-megállapodás előkészítésében (*Balogh* 2004).
- ¹⁰ Olaszországban és az Egyesült Királyságban az adórendszer ösztönzi a szabadalmaztatást, míg Portugáliában az „Industrial Property Use Incentive System” és az Ipari Tulajdon Támogató Irodák segítik a szabadalmak és más szellemi tulajdon formák megszerzését és értékesítését.
- ¹¹ Az USA-ban például 1980-ban két ilyen célú törvény is született. Az egyik a műszaki innovációról rendelkező Stevenson–Wylder féle törvény (Technology Innovation Act of 1980 [15 U.S.C. 3710]), a másik a kutatási eredmények gyors hasznosulását, a szellemi tulajdon védelmét segítő Bayh–Doyle törvény. Egybehangzó vélemények szerint mindkettő nagyban hozzájárult az Államok gazdaságának közelmúltbeli látványos fejlődéséhez. Franciaországban 1982-ben, 1985-ben, majd 1999-ben, Ausztriában 1981-ben és 1982-ben fogadtak el hasonló rendelkezéseket. A KKV szektor innovációt pedig valamennyi fejlett ország széles körűen támogatja (*Papanek* 2003).
- ¹² A K+F ráfordítások 64,8%-a, a teljes időre átszámított kutató-fejlesztők 61,8%-a Budapesthez kötődött 2002-ben.
- ¹³ *Varga és Schalk* (2004) az agglomerációs hatások tudásáramlásban betöltött pozitív szerepéről számolnak be a térszerkezet makrogazdasági növekedésben játszott szerepével foglalkozó magyarországi adatokra épülő tanulmányukban.
- ¹⁴ A K+F ráfordítások az utóbbi években 1% körül alakultak. 2001-ben 0,95, 2002-ben 1,01 és 2003-ban pedig a GDP 0,94%-át tették ki, melynek 58,1%-át az állami költségvetés, 30,6%-át a vállalkozások finanszírozták (*KSH* 2004).
- ¹⁵ Az Országgyűlés 2003. november 10-én fogadta el a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapról szóló 2003. évi XC. törvényt.
- ¹⁶ Az innovációs járulék alapja a befizetésre kötelezettek előző évi korrigált nettó árbevétele, mértéke pedig a közepes és nagyvállalatok esetében 2004-ben e vetítési alap 0,2%-a, 2005-ben 0,25%-a és 2006-tól 0,3%-a. A kisvállalkozások esetében ennél kedvezőbb (2004-ben 0,05%, 2005-ben 0,1% 2006-ban 0,15% és 2007-től 0,2%) kulcsokat kell alkalmazni (*Szítáné* 2004).
- ¹⁷ A Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal az Oktatási Minisztérium jogutódja a Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkárság tevékenységét érintő ügyekben. feladatait, működését a 216/2003. (XII. 4.) Korm. rendelet szabályozza.
- ¹⁸ A Tudományos és Technológiai Attasék hálózata 1992-ben jött létre. Elsődleges feladatuk a hazai tudománypolitikai döntések előkészítése mellett a magyar tudomány eredményeinek népszerűsítése, a hazai intézmények és szervezetek kapcsolatépítésének elősegítése.
- ¹⁹ A 255/2003. (XII. 24.) Korm. rendelet határozza meg a Tanács feladatait, jogosítványait, szabályozza a Tanács összetételét, a tagok kiválasztására és megbízására vonatkozó eljárást, valamint a Tanács működésének alapvető kérdéseit.
- ²⁰ A felsőoktatási kutató-fejlesztő helyek K+F ráfordításainak legnagyobb része (2001-ben 7 948 millió Ft) költségvetési támogatásból ered, melynek csaknem 70%-át a minisztérium és az OTKA, a fennmaradó részt pedig a TKA (Tárcaközi Kutatási Alap), a KMÚFA (Központi Műszaki Fejlesztési Alaprogram) és az MTA finanszírozza 2001-ben (*KSH* 2002).
- ²¹ 2003-ban a hazai teljes kutatási tevékenység 58,1%-át finanszírozta az állami költségvetés (*KSH* 2004).
- ²² Az innovációs rendszer kulcsszereplői közötti interakciók lehetséges formáit, jellemzőit részletesen ld. *Inzelt* (2004) „Az egyetemek és a vállalkozások kapcsolata az átmenet idején” c. tanulmányban.
- ²³ Az utóbbi években igen gyakran tapasztalt jelenség („túlélő stratégia”), hogy az eredetileg kutatásra szánt pénzüsszegek az általános forráshiány miatt az intézmények működésének fenntartására, illetve az oktatási feladatok ellátására kerültek felhasználásra. Az ehhez hasonló, ún. forrás-átszivárgási jelenségekről a későbbiekben lesz szó.
- ²⁴ A pályázatokkal kapcsolatos gyakori kritika, hogy túl bonyolultak a források elköltésének szabályai, illetve irracionális a pályázó professzoroktól megkövetelt adminisztratív teher (*Dévai–Kerekgyártó–Papanek–Borsi* 2001).
- ²⁵ Az NKTH által közzétett pályázat keretében a tervek szerint négy év alatt 9 milliárd forintot költenek az Innovációs Alapból a regionális egyetemi tudásközpontok létrehozására és működtetésére (*Lippényi* 2004).
- ²⁶ A felsőoktatási intézményben K+F tevékenységet végző társas vállalkozások – évi 50 millió forintig – háromszoros kedvezményt kapnak a társasági adó alapján. Fejlesztési adókedvezményt kaphatnak azok a vállalkozások, amelyek legalább 1 milliárd forint összegű K+F célú beruházást hajtanak végre felsőoktatási intézmények területén (*Kotán* 2004).

Irodalom

- Appleseed (2003) *Engines of Economic Growth, The Economic Impact of Boston's Eight Research Universities on the Metropolitan Boston Area*. www.Masscolleges.org.
- Balogh T. (2004) *A magyarországi innováció helyzete az új Európában*. NKTH. www.nkth.gov.hu.
- Borsi B.–Papanek G. (2002) *Egyetem-ipar kapcsolatok: a kutatóhelyek benchmarkingja Közép-Európában*. <http://www.gki.hu/index.php?id=129&lang=hu&print=true>, letöltve: 2004.09.28.
- Chikán A. (1997) *Jelentés a magyar vállalati szféra nemzetközi versenyképességéről. Versenyben a világgal – kutatási program*. BKE, Budapest.
- Dévai K.–Pálínkó É. (2000) A felsőoktatás K+F finanszírozásának egyes jelenségei. – *A tudásalapú gazdaság felé. K+F a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen*. Műegyetemi Kiadó, Budapest. <http://www.irg.bme.hu>
- Dévai K.–Kerékyártó Gy.–Papanek G.–Borsi B. (2000) *A felsőoktatás K+F szerepe az innovációs folyamatokban. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem példája*. Oktatási Minisztérium, Budapest.
- Dévai K.–Kerékyártó Gy.–Papanek G.–Borsi B. (2001) A felsőoktatás K+F szerepe az innovációs folyamatokban. – *Magyar Tudomány*. 4. 457–470. o.
- Dorfman, N. (1983) Route 128: the development of a regional high technology economy. – *Research Policy*. 12. 299–316. o.
- Döry T. (2001) Az innováció kutatások megjelenése a regionális elemzésekben – Az innováció regionális perspektívában. – *Tér és Társadalom*. 2. 87–106. o.
- Fischer, M. (2001) Innovation, knowledge creation and systems of innovation. – *The Annals of Regional Science*. 2. 199–216. o.
- Goldstein, H. (2002) Universities as regional growth engines: The case of the research triangle of North Carolina. – Varga, A.–Szerb, L. (eds.) *Innovation Entrepreneurship, Regions and Economic Development: International Experiences and Hungarian Challenges*. University of Pécs, Pécs. 208–233. o.
- Inzelt A. (1998) Nemzeti innovációs rendszerek. – Inzelt A. (szerk.) *Bevezetés az innováció-menedzsmentbe*. Műszaki Könyvkiadó – Magyar Minőségi Társaság, Budapest. 58–73. o.
- Inzelt A. (1999) Kutatóegyetem a finanszírozás tükrében. – *Közgazdasági Szemle*. Április. 346–361. o.
- Inzelt A. (2003) „...és innováció”. – *Élet és irodalom*. 15. <http://www.es.hu/pdf/display.asp?channel=CIMOLDAL0316>
- Inzelt A. (2004) Az egyetemek és a vállalkozások kapcsolata az átmenet idején. – *Közgazdasági Szemle*. Szeptember. 870–890. o.
- Kádár I. (2003) *A tudásközpontok szerepe az innovációban és területfejlesztésben*. <http://www.inco.hu/inco8/innova/cikk0h.htm>. letöltve: 2003.07.01.
- Kotán A. (2004) A felsőoktatás 2004. évi költségvetése. – *Magyar Felsőoktatás*. 1–2. <http://www.magyarfelsooktatás.hu>.
- Könczöl E. (2004) *Az egyetemi tudásközpontok szerepe az innováció-menedzsmentben*. „Közép-Kelet-Európa az Európai Kutatási Térségben” című konferencia keretében elhangzott előadás, 2004. április 15.
- KSH (2002) *Felsőoktatás és felsőoktatási kutatás 2002*. KSH, Budapest.
- KSH (2004) *Kutatás és fejlesztés, 2003*. KSH, Budapest.
- Lippényi T. (2004) *A regionális innovációs rendszer kialakítása*. NKTH. www.nkth.gov.hu
- Lundval, B. (ed.) (1992) *National Systems of Innovation*. Pinter, London.
- Nelson, R. (ed.) (1993) *National Innovation Systems*. Oxford University Press, Oxford – New York.
- Papanek G. (1999) *Az innovatív vállalatok, illetve a K+F intézetek, egyetemek és hídképző intézmények együttműködése*. GKI Gazdaságkutató Rt. – Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, Budapest.
- Papanek G. (2003) Az „európai paradoxon” a magyar K+F szférában. – *Fejlesztés és Finanszírozás*. 4. 40–47. o.
- Saxenian, A. (1985) Silicon Valley and Route 128: Regional Prototypes or Historic Exceptions? – Castells, M. (ed.) *High Technology, Space, and Society*. Sage Publications, London. 91–105. o.
- Szalavetz A. (2003) Az információs technológiai forradalom és a világgazdaság centrumán kívüli országok technológiai felzárkózása. – *Közgazdasági Szemle*. Január. 22–34. o.
- Szentgyörgyi Zs. (2003) Mostoha innováció. – *Magyar Hírlap*. Április 23. <http://www.magyarhirlap.hu>
- Szerb L.–Acs Z.–Varga A.–Ulbert J.–Bodor É. (2004) Az új vállalkozások hatásai nemzetközi összehasonlításban. GEM kutatás 2001–2003. – *Közgazdasági Szemle*. Július–augusztus. 679–698. o.
- Szítáné Kazai Á. (2004) Reformok a kutatás-fejlesztés területén. – *Magyar Felsőoktatás*. 3. <http://www.magyarfelsooktatás.hu>

- Török, Á. (2002) Hungarian science and technology in the top twenty? – Varga, A.–Szerb, L. (eds.) *Innovation, Entrepreneurship and Regional Economic Development: International Experiences and Hungarian Challenges*. University of Pécs, Pécs. 11–26. o.
- Varga, A. (1998) *University research and regional innovation. A spatial econometric analysis of academic technology transfers*. Kluwer Academic Publishers, Boston.
- Varga A. (2004a) Az egyetemi kutatások regionális gazdasági hatásai a nemzetközi szakirodalom tükrében. – *Közgazdasági Szemle*. Március. 259–275. o.
- Varga A. (2004b) *Regionális innovációs politika az USA-ban: Tapasztalatok és magyarországi tanulságok*. Kézirat.
- Varga, A.–Schalk, H (2004) Knowledge spillovers, agglomeration and macroeconomic growth. An empirical approach. – *Regional Studies*. 8. 977–989. o.

THE PROSPECTS OF AN INNOVATION-BASED REGIONAL DEVELOPMENT IN HUNGARY

KORNÉLIA HORVÁTH

The European Union aims to become the leading knowledge-based region of the world by 2010. Innovation as a major source of competitiveness and economic growth has been brought to the center of regional development policies. After joining the European Union this constitutes a serious challenge for Hungary since the country's competitiveness depends not only on the effectiveness and development level of its innovation system but also on the extent to which the country is capable of a successful integration to the European Research Area. After surveying the international (i.e., the US and the EU) experience and the relevant literature this paper provides an analysis on the prospect of an innovation-based regional development strategy for Hungary particularly on the role universities might play in that. The main focus is on the institutional and regulatory frameworks of innovation with a special attention to the characteristics of university R&D financing.